

DE
FONTIBUS INDICATIONUM
GENERATIM.

ISSN 2083-0343

DISSERTATIO
INAUGURALIS MEDICA

QUAM
CONSENSU ET AUCTORITATE GRATIOSI
MEDICORUM ORDINIS
IN
UNIVERSITATE LITERARIA BEROLINENSI

UT
SUMMI IN MEDICINA ET CHIRURGIA
HONORES RITE SIBI CONCEDANTUR
DIE II. M. APRILIS A. MDCCXCXIII.
H. L. Q. S.

PALAM DEFENSURUS EST
AUCTOR
CAROLUS MARCINKOWSKI

POSNANIENSIS.

OFFICINENTIBUS:

BAUM, MED. DR.
ECKARD, MED. DR.
STREMPER, MED. DR.

FORMIS BRÜSCHCKIANIS.

Acta Medicorum Polonorum

R. 2/2012

STRESZCZENIA – ABSTRACT

słowa kluczowe – keywords

Jan Jerzy Buzek (1874-1940), polski lekarz i poseł na Zaolziu

Jan Jerzy Buzek (1874-1940), a Polish doctor and Member of Parliament in the borderland of Poland and Czechoslovakia

Józef Słowik, Tadeusz Hławiczka, Kazimierz Santarius

Olbrachcice, Zaolzie

Streszczenie: Artykuł zaznajamia z postacią Jana Jerzego Buzka (1874-1940), polskiego lekarza z pogranicza Polski i Czechosłowacji, tzw. Zaolzia. Ukończył studia lekarskie na Uniwersytecie w Krakowie. Pracował jako lekarz górników w Dąbrowie. Był organizatorem szkół średnich dla polskiej młodzieży, a podczas okupacji hitlerowskiej członkiem polskiego ruchu oporu na Zaolziu. W 1940 r. został aresztowany i zesłany do obozu koncentracyjnego w Dachau, gdzie zmarł z głodu i wyczerpania.

Abstract: This article presents Jan Jerzy Buzek (1874-1940), a Polish doctor from the borderland of Poland and Czechoslovakia, so called Zaolzie. He graduated from the Faculty of Medicine of the University in Cracow. He was the doctor for miners in the town of Dąbrowa. He developed an education system for Polish secondary school children. During the second world war he was an active member of the Polish resistance movement in the borderland of Poland and Czechoslovakia. In 1940 he was arrested and sent to the concentration camp in Dachau where he died from hunger and exhaustion.

Słowa kluczowe: historia medycyny, wojna światowa, Zaolzie, Dachau, Jan Jerzy Buzek

Key words: history of medicine, world war, Zaolzie, Dachau, Jan Jerzy Buzek

Doktor Aleksander Wanowski (1886-1966), polski lekarz w Mołdawii

Dr. Aleksander Wanowski (1886-1966), a Polish doctor
in Moldavia

Władysław Wanowski

Kiszyniów

Streszczenie: Krótka nota biograficzna ukazuje postać Aleksandra Wanowskiego (1886-1966), absolwenta studiów lekarskich na Uniwersytecie Warszawskim. Podczas pierwszej wojny światowej został przymusowo wcielony do armii rosyjskiej, którą opuścił w 1917 r. Zaczął wtedy pracować jako lekarz w Besarabii i Mołdawii, gdzie założył rodzinę. Nigdy nie wrócił do Polski.

Abstract: This is a short biographical article on Aleksander Wanowski (1886-1966), a Polish doctor who graduated from the Warsaw University. During the First World War he was forcibly conscripted into the Russian army. In 1917 he left the army and started to practice medicine in Bessarabia and in Moldavia where he set up home. He never returned to Poland.

Słowa kluczowe: historia medycyny, wojna światowa, Polska, Mołdawia, Aleksander Wanowski

Key words: history of medicine, world war, Poland, Moldavia, Aleksander Wanowski

Józef Mazurek (1891-1968), polski lekarz na Zaolziu

Józef Mazurek (1891-1968), a Polish doctor in the borderland of Poland and Czechoslovakia

Józef Słowik, Tadeusz Hławiczka, Kazimierz Santarius

Olbrachcice, Zaolzie

Streszczenie: Artykuł przedstawia Józefa Mazurka (1891-1968), absolwenta studiów lekarskich w Wiedniu, który całe życie pracował na Zaolziu, czyli pograniczu Polski i Czechosłowacji. Podczas pierwszej wojny światowej był jeńcem wojennym w obozie w Semipalatynsku na Syberii. W okresie międzywojennym pracował jako lekarz w Karwinie, Karlowych Warach i Bystrzycy. Po drugiej wojnie światowej pozostał w Bystrzycy, wykonując zawód lekarza i dokumentując martyrologię Polaków.

Abstract: This article presents Józef Mazurek (1891-1968), who graduated from the Faculty of Medicine of the University in Vienna and worked in the borderland of Poland and Czechoslovakia, so called Zaolzie. During the Great War he was a prisoner-of-war in Semipalatynsk in Siberia. In the interwar period he worked as a doctor in the town of Karwin, Karlove Vary, and Bystrzyca. After the second world war he stayed in Bystrzyca, practicing medicine and gathering records of Polish martyrdom.

Słowa kluczowe: historia medycyny, wojna światowa, Zaolzie, Syberia, Józef Mazurek

Key words: history of medicine, world war, Zaolzie, Siberia, Józef Mazurek

Stefania Perzanowska (1896-1974), lekarka i więźniarka obozu w Majdanku

Stefania Perzanowska (1896-1974), a doctor and prisoner
of the concentration camp in Majdanek

Maria Ciesielska

Kobyłka

Streszczenie: Artykuł przedstawia Józefa Mazurka (1891-1968), absolwenta studiów lekarskich w Wiedniu, który całe życie pracował na Zaolziu, czyli pograniczu Polski i Czechosłowacji. Podczas pierwszej wojny światowej był jeńcem wojennym w obozie w Semipałatyńsku na Syberii. W okresie międzywojennym pracował jako lekarz w Karwinie, Karlowych Warach i Bystrzycy. Po drugiej wojnie światowej pozostał w Bystrzycy, wykonując zawód lekarza i dokumentując martyrologię Polaków.

Abstract: This article presents Józef Mazurek (1891-1968), who graduated from the Faculty of Medicine of the University in Vienna and worked in the borderland of Poland and Czechoslovakia, so called Zaolzie. During the Great War he was a prisoner-of-war in Semipalatynsk in Siberia. In the interwar period he worked as a doctor in the town of Karwin, Karlove Vary, and Bystrzyca. After the second world war he stayed in Bystrzyca, practicing medicine and gathering records of Polish martyrdom.

Słowa kluczowe: historia medycyny, wojna światowa, Zaolzie, Syberia, Józef Mazurek

Key words: history of medicine, world war, Zaolzie, Siberia, Józef Mazurek

Alfons Gdyra (1909-1977), ginekolog i położnik, pierwszy dyrektor Szpitala Powiatowego w Ostrowie Wielkopolskim

Alfons Gdyra (1909-1977), a gynecologist and obstetrician, the first manager of the hospital in the town of Ostrów Wielkopolski

Antoni Sukiennicki

Ostrów Wlkp.

Streszczenie: Artykuł przedstawia historię życia Alfonsa Gdyry (1909-1977), absolwenta Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Poznańskiego. Był ginekologiem i położnikiem, który praktykował głównie w Ostrowie Wielkopolskim. Podczas drugiej wojny światowej został aresztowany i uwięziony za przynależność do ruchu oporu. Jego wspomnienia zostały opublikowane w niniejszym numerze „Acta Medicorum Polonorum”.

Abstract: The article is a life history of Alfons Gdyra (1909-1977), a graduate of the Faculty of Medicine of the University in Poznań. He was a gynecologist and obstetrician who practiced medicine mainly in the town of Ostrów Wielkopolski. During the Second World War as a member of the Polish resistance movement he was arrested and imprisoned. His memoir is published in this volume.

Słowa kluczowe: historia medycyny, wojna światowa, Ostrów Wielkopolski, Alfons Gdyra

Key words: history of medicine, world war, Ostrów Wielkopolski, Alfons Gdyra

Opieka sanitarno-epidemiologiczna w Katowicach na przełomie XIX i XX wieku i jej organizatorzy

Disease control system in Katowice at the turn of the twentieth century and its organizers

Joanna Lusek

Opole

Streszczenie: Artykuł przedstawia początki i rozwój opieki sanitarno-epidemiologicznej w Katowicach przed 1945 r. Na początku XX w. Śląsk znajdował się na terytorium Niemiec, dlatego pierwsze instytucje zajmujące się zdrowiem publicznym, w tym identyfikacją, zapobieganiem i leczeniem chorób zakaźnych, utworzono na podstawie niemieckich przepisów. Po pierwszej wojnie światowej przeprowadzono wśród ludności śląskiej plebiscyt, na podstawie którego Śląsk, w tym Katowice, został włączony do Polski. Zasadnicza Ustawa Sanitarna z 1919 r. była podstawą organizacji pierwszej państwowej instytucji sanitarnej, które w 1923 r. została przekształcona w Państwowy Zakład Higieny. W artykule przedstawiono w ogólnym zarysie działalność PZH w okresie międzywojennym, a także inne polskie i niemieckie instytucje służące zwalczaniu chorób zakaźnych przed 1945 r.

Abstract: The article describes the beginnings and development of the disease control system in Katowice before 1945. At the turn of the last century Silesia was ruled by Germans and first public health institutes and state agendas were organized according to the German law. to carry out research on infectious diseases, their identification, prevention and treatment. After the First World War the town of Katowice was incorporated into the territory of Poland by plebiscite. The Polish Sanitary Act from 1919 became a basis of foundation of the first state agenda to control infectious diseases which was transformed into the Polish Institute of Hygiene in 1923. In the article its development in the interwar period is described. Some information on other Polish and German institutions to control infectious diseases before 1945 in Silesia is also delivered.

Słowa kluczowe: kontrola chorób zakaźnych, zdrowie publiczne, prawo sanitarne, historia medycyny, Katowice

Key words: infectious disease control, public health, sanitary law, history of medicine, Katowice

Karol Marcinkowski jako filozof medycyny

Karol Marcinkowski as a philosopher of medicine

Anita Magowska

Poznań

Streszczenie: Rozprawa doktorska Karola Marcinkowskiego (1800-1846) zatytułowana „De fontibus indicationum generatim” została opublikowana w 1823 r. w Berlinie jako pierwsza polska praca z zakresu filozofii medycyny. Jej autor był polskim lekarzem praktykującym w Poznaniu, wtedy w zaborze pruskim, szanowanym za patriotyzm i działalność dobroczynną dla najuboższych chorych. Rozprawa jest pierwszą polską pracą z zakresu historii medycyny, jednak dotychczas nie była przetłumaczona z łaciny na polski. Komentarz dostarcza pewnej wiedzy o rozprawie i jej autorze.

Abstract: The doctoral thesis” by Karol Marcinkowski (1800-1846) was published in 1823 in Berlin as a first Polish work on philosophy of medicine. Its author was a Polish doctor who had practiced in Poznań, than in Prussian Poland, and was admired for his patriotic attitude and charitable activity for the poor and sick. The dissertation was a pioneering work, however, it was not translated from Latin to Polish until now. The article provides some comment about the thesis and its author.

Słowa kluczowe: historia medycyny, dziewiętnasty wiek, rozprawa doktorska, Uniwersytet Berliński, Karol Marcinkowski

Key words: history of medicine, nineteenth century, doctoral thesis, Berlin University, Karol Marcinkowski

Seweryn Gałęzowski wśród polskich uchodźców w Paryżu w połowie XIX w.

Seweryn Gałęzowski among the Polish refugees in Paris in the mid-nineteenth

Anita Magowska

Poznań

Streszczenie: Listy Seweryna Gałęzowskiego (1801-1878) są ciekawym źródłem wiedzy o życiu codziennym polskich uchodźców politycznych w Paryżu w połowie XIX w. Nadawca listów ukończył studia lekarskie w Wilnie, uczestniczył w powstaniu listopadowym i po jego klęsce musiał uciekać na Zachód. Adresatem listów był Józef Bohdan Żaleski (1802-1886), polsko-ukraiński poeta. Po powstaniu tysiące ludzi opuszczało ojczyste strony w obawie przed represjami. Listy pokazują ich życie publiczne.

Abstract: The letters by Seweryn Gałęzowski (1801-1878) are an interesting source of knowledge about an everyday life of the Polish political refugees in Paris in the mid-nineteenth century. A sender of the letters was a graduate of the Faculty of Medicine of the University in Vilnius, who participated in the national uprising in 1831 and had to escape from Poland. A recipient of the letters was Józef Bohdan Zaleski (1802-1886), the Polish-Ukrainian poet. At the time thousands of people escaped from the Polish territory being afraid of persecution. The letters show their social life in Paris at the time.

Słowa kluczowe: historia medycyny, listy, Polonia francuska, Seweryn Gałęzowski

Key words: history of medicine, letters, Polish community in France, Seweryn Gałęzowski

Listy prof. Antoniego T. Jurasza i jego dotyczące z lat 1944-1961

Letters of Prof. Antoni T. Jurasz and concerning of him from 1944-1961

Streszczenie: Poniższe listy dostarczają nowej wiedzy o okolicznościach, jakie w 1947 r. zmusiły prof. Antoniego T. Jurasza (1882-1961), wybitnego polskiego chirurga, bohatera września 1939 r., organizatora kliniki chirurgicznej w Poznaniu i dziekana Polskiego Wydziału Lekarskiego w Edynburgu do emigracji do USA i przyjęcia amerykańskiego obywatelstwa. Mając 61 lat, A. T. Jurasz musiał rozpocząć nowe życie. Listy pozwalają lepiej zrozumieć jego osobowość i powody, dla których na zawsze opuścił ojczyznę.

Abstract: The following letters shed new light on circumstances under which in 1947 Prof. Antoni T. Jurasz (1882-1961), an outstanding Polish surgeon, hero of the Polish September of 1939, organizer of the surgical clinic in Poznań, and Dean of the Polish School of Medicine in Edinburgh, decided to migrate to the U.S. and be naturalized. Although he was 61, A. T. Jurasz had to start a new life in America. The letters (mostly written by eminent English, American and Polish scientists) allow to better understand his personality and reasons for which he left Poland once and for all.

Słowa kluczowe: historia chirurgii, historia medycyny, Polonia Amerykańska, Polski Wydział Lekarski w Edynburgu, Antoni T. Jurasz

Key words: history of surgery, history of medicine, Polish community in the US, Polish School of Medicine in Edinburgh, Antoni T. Jurasz